

Сльозкіна Д. В., магістер, Маргасова В. Г., проф.

Київський національний університет технологій та дизайну

ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ БІЗНЕСІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Анотація. У статті проаналізовано інноваційні фінансові інструменти, доступні українським бізнесам під час війни та у період післявоєнного відновлення. Оцінено новітні можливості краудфандингу, державних грантів, підтримки від міжнародних фінансових організацій та залучення венчурних інвестицій. Проаналізовано основні виклики та обґрунтовано ефективність нових фінансових стратегій для підтримки стійкості українських підприємств у часи кризи.

Ключові слова: інноваційні фінанси, підтримка бізнесу, військовий час, післявоєнне відновлення, гранти, краудфандинг, венчурні інвестиції.

Slozkina D. V., Margasova V. G.

Kyiv National University of Technologies and Design

INNOVATIVE FINANCIAL INSTRUMENTS FOR UKRAINIAN BUSINESSES DURING THE WAR AND RECOVERY

Abstract. The article analyzes innovative financial instruments available to Ukrainian businesses during the war and in the post-war recovery period. It assesses the latest crowdfunding opportunities, government grants, support from international financial organizations, and venture investment attraction. The main challenges are analyzed, and the effectiveness of new financial strategies is substantiated to support the resilience of Ukrainian enterprises in times of crisis.

Keywords: innovative finance, business support, wartime, post-war recovery, grants, crowdfunding, venture investment.

Вступ. Воєнний час став серйозним викликом для української економіки, особливо для малого і середнього бізнесу (МСБ). Постійні втрати інфраструктури, переривання ланцюгів постачання та інфляція суттєво ускладнили фінансове забезпечення підприємств. У таких умовах особливо важливим є використання інноваційних фінансових інструментів, які забезпечують підприємствам можливість адаптуватися та виживати у кризовий час.

Дослідження фінансування українського бізнесу в умовах кризи останніми роками стало однією з провідних тем в економічних науках. Серед ключових публікацій, присвячених проблемі, варто виділити роботи українських економістів, які акцентують увагу на адаптації бізнесу до змін у банківській системі під час війни. Міжнародні фінансові організації, такі як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, також пропонують фінансові інструменти та кредитні програми для підтримки українських підприємств.

Попри активну підтримку, українські підприємства потребують нових джерел фінансування, які дозволять їм не лише вижити, але й ефективно функціонувати в умовах кризи. Недостатньо розробленими залишаються теми залучення венчурних інвестицій та цифрових платформ краудфандингу для бізнесу.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз і оцінка інноваційних фінансових інструментів, які можуть сприяти підтримці українських підприємств у кризовий та післявоєнний періоди. Дослідження покликане виявити найбільш перспективні підходи до залучення фінансування та оцінити їхню ефективність для МСБ.

Результати досліджень. В умовах військового конфлікту і складної економічної ситуації в Україні фінансові інструменти стали одним із вирішальних чинників для

виживання бізнесу. Інноваційні фінансові рішення допомагають українським підприємствам отримати необхідну підтримку, дозволяючи уникнути масових банкрутств, зберегти робочі місця та створювати нові продукти і послуги, які забезпечують стійкість економіки. У цьому розділі розглянуто основні інноваційні інструменти, доступні українським бізнесам під час війни та у період післявоєнного відновлення, серед яких державні гранти, краудфандинг, підтримка міжнародних фінансових організацій, венчурні інвестиції та фінансові технології (фінтех) [7].

З початком війни український уряд активізував надання державних грантів, спрямованих на підтримку малого та середнього бізнесу (МСБ), що є ключовими рушіями економіки. Програми грантового фінансування охоплюють різні галузі, зокрема виробництво, агропромисловість, креативні індустрії та ІТ-сектор.

Таблиця 1

Основні програми державної підтримки МСБ

Програма	Опис	Сума фінансування
Грант «Робота»	Підтримка підприємств для збереження робочих місць	До 250 тис. грн
Стартап-гранти	Фінансування для початківців та малих бізнесів	Від 50 до 200 тис. грн
Сільськогосподарські гранти	Підтримка фермерських господарств	До 150 тис. грн
Програма підтримки інновацій	Гранти для впровадження інновацій та новітніх технологій	До 300 тис. грн

Джерело: узагальнено на основі [6].

Грантові програми також стимулюють бізнеси залучати нових працівників, що сприяє стабілізації ринку праці навіть у кризові періоди. Уряд України створив спеціальні онлайн-платформи для подачі заявок на участь у таких програмах, що значно спрощує процес і підвищує доступність фінансування для широкого кола підприємців.

Краудфандинг набуває все більшої популярності серед українських підприємців як сучасний та ефективний метод фінансування. Суть краудфандингу полягає у залученні невеликих внесків від широкого кола людей для фінансування конкретних проєктів або бізнес-ініціатив. В умовах воєнного часу цей метод виявився одним із найнадійніших способів отримання фінансування, особливо для малих і середніх підприємств (МСБ), які не завжди мають доступ до банківського кредитування або традиційних інвесторів [3].

Українські платформи краудфандингу, зокрема Спільнокошт і Big Idea, сприяють зростанню цього ринку, дозволяючи підприємцям залучати кошти для запуску продуктів, послуг та навіть благодійних проєктів. Окрім українських платформ, українські підприємці активно користуються міжнародними краудфандинговими ресурсами, такими як Kickstarter і Indiegogo, які забезпечують доступ до значної кількості іноземних донорів.

Види краудфандингу, які використовують українські бізнеси:

1. Платформний краудфандинг, де підприємства можуть збирати кошти через платформи на конкретні проєкти, отримуючи підтримку від громадськості та навіть міжнародних інвесторів.

2. Донорський краудфандинг – громадяни або організації жертвують кошти без вимог щодо повернення або вигоди.

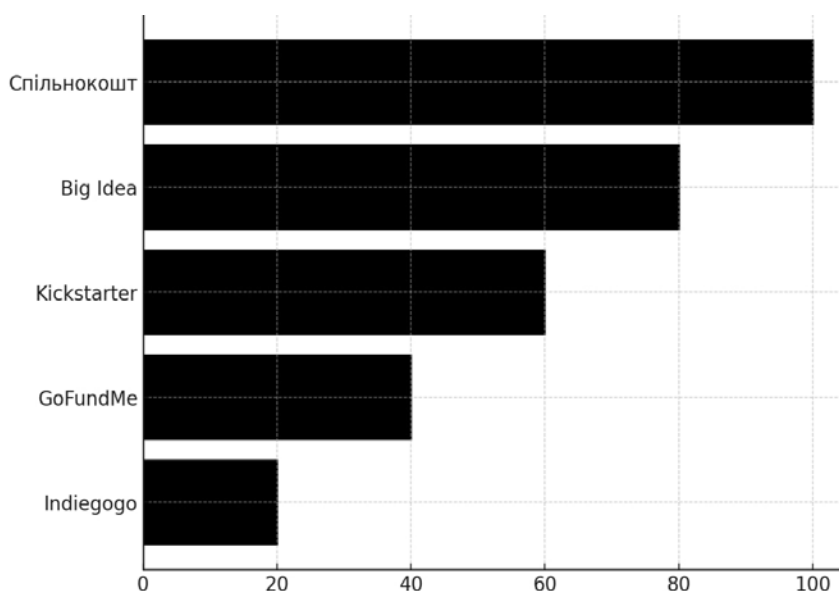
3. Винагородний краудфандинг – підприємства пропонують спонсорам продукти або послуги в обмін на фінансування.

Українські платформи краудфіндингу орієнтовані на підтримку як бізнес-ініціатив, так і соціальних проєктів, що допомагає підприємцям знаходити фінансування навіть у найбільш кризові періоди. Основні платформи, які використовуються українськими підприємцями є Спільнокошт та Big Idea.

Спільнокошт – є однією з найбільших українських платформ для збору коштів. Спільнокошт активно підтримує проєкти у сфері соціальних інновацій, культури та освіти, що дозволяє підприємцям не лише отримувати фінансування, але й залучати увагу до своїх проєктів.

Big Idea – платформа, орієнтована на креативні ініціативи, стартапи та інноваційні проєкти. Big Idea дозволяє малим бізнесам залучати кошти від широкого кола інвесторів, що робить її ефективним інструментом для підтримки та розвитку підприємств [9].

Популярність краудфіндингових платформ серед малого та середнього бізнесу в Україні демонструє чіткий акцент на використанні вітчизняних платформ. Рисунок 1 нижче ілюструє розподіл популярності основних платформ, які українські підприємці використовують для збору коштів у 2023 році.

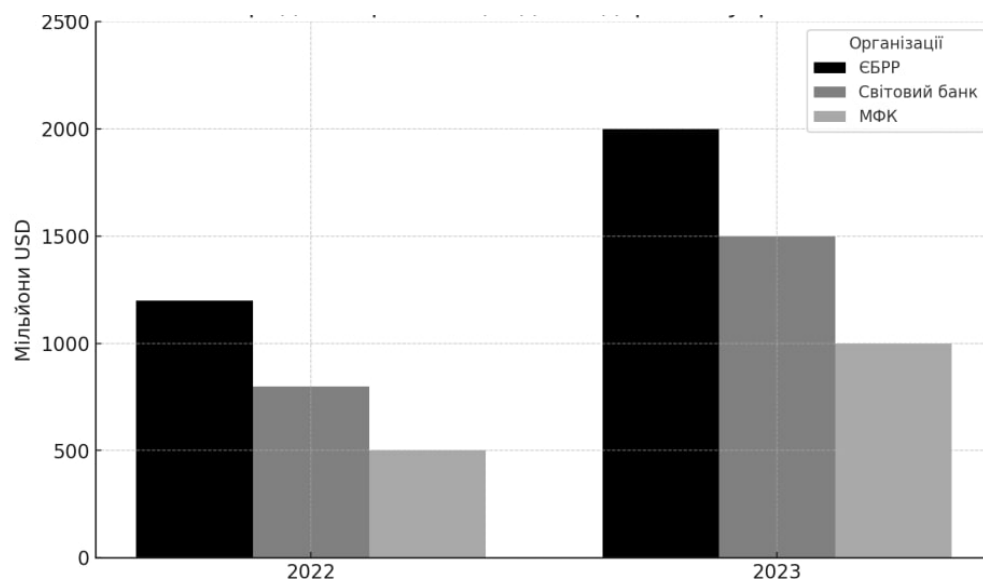
Джерело: узагальнено на основі [5].

Рис. 1. Популярність краудфіндингових платформ
в Україні серед МСБ у 2023 році

Графік показує, що українські платформи, такі як Спільнокошт і Big Idea, мають вищий рівень популярності серед МСБ, порівняно з міжнародними платформами, такими як Kickstarter, GoFundMe, та Indiegogo [8].

У межах міжнародної підтримки для України після початку війни було започатковано кілька нових програм з фінансування бізнесу, що мають на меті забезпечення стійкості підприємств і їх подальший розвиток. Ключову роль у цьому відіграють:

1. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) пропонує програми для відновлення інфраструктури, фінансування бізнесу в аграрному секторі та кредитування малих і середніх підприємств.
2. Міжнародна фінансова корпорація (IFC) підтримує технологічні стартапи і надає консалтингові послуги для зміцнення бізнес-процесів.
3. Світовий банк виділяє кошти на відбудову критичної інфраструктури та підтримку підприємств, що мають стратегічне значення для економіки України.

Джерело: узагальнено на основі [4, 5].

**Рис. 2. Обсяги фінансування міжнародних організацій
для підтримки українських бізнесів (2022–2023 рр.)**

Згідно з даними, наданими міжнародними організаціями, у 2023 році загальна сума фінансування українського бізнесу від міжнародних партнерів перевищила 2 млрд доларів США, що дозволило значно стабілізувати економіку країни.

Війна в Україні різко змінила ринок венчурного капіталу, проте міжнародна підтримка стартапів залишається помітною та перспективною. Зацікавленість міжнародних венчурних фондів у підтримці українських компаній особливо відчутна в інноваційних галузях, таких як технології, фінансові послуги (фінтех), агротехнології, кібербезпека, логістика та екологічні рішення. Венчурні інвестиції є ключовим елементом для таких компаній, оскільки вони забезпечують не лише доступ до фінансування, але й сприяють розвитку українських стартапів на глобальному ринку [1].

Перш за все, венчурний капітал дає можливість інноваційним компаніям отримати значні кошти на ранніх стадіях розвитку. Це особливо важливо для українських стартапів, які часто потребують фінансування для виходу на міжнародні ринки та масштабування бізнесу. В умовах кризи такі інвестиції допомагають компаніям зберігати робочі місця, розширювати виробничі можливості та швидко адаптуватися до змін, зумовлених війною. Для стартапів в Україні венчурний капітал відкриває доступ до експертної підтримки, консалтингу, міжнародних контактів та професійної мережі, що надзвичайно цінно для розвитку інноваційного бізнесу в умовах нестабільності.

Міжнародні венчурні фонди, такі як Techstars, 500 Global, Plug and Play, та українські фонди, зокрема GrowthUP Group, активно інвестують в українські стартапи. Ці фонди орієнтовані на технологічні рішення та підтримують компанії у таких галузях, як фінансові технології, кібербезпека, розробка штучного інтелекту, агротехнології та інші напрямки, що мають перспективи стійкого зростання. Наприклад, Techstars та 500 Global не лише надають капітал, але й забезпечують доступ до акселераційних програм, які допомагають стартапам швидше розвиватися та налагоджувати ділові зв'язки [2].

Окрім фінансування, венчурні інвестори пропонують доступ до міжнародних бізнес-спільнот і мереж. Наприклад, Techstars та 500 Global забезпечують українським стартапам вихід на глобальні ринки через свої акселераційні програми. Ці програми забезпечують не лише експертну підтримку, але й допомагають стартапам адаптувати свої продукти до потреб різних ринків. Українські стартапи мають можливість

представляти свої проекти на міжнародних заходах, таких як Web Summit та Startup Grind, що є важливими для залучення іноземних інвесторів та партнерів.

Очікується, що попри поточні виклики, венчурний капітал і далі відіграватиме значну роль у відновленні української економіки після війни. Розширення глобальної підтримки для інноваційних галузей, таких як цифрові технології, зелена енергетика та кібербезпека, створює передумови для швидкого зростання українських стартапів. Роль української діаспори та міжнародної підтримки також стає важливою для залучення інвестицій, оскільки вони можуть сприяти подоланню інформаційних бар'єрів і залучати додаткові ресурси.

На післявоєнному етапі Україна має перспективи стати важливим гравцем у глобальному інноваційному секторі. Запровадження ефективних державних політик для залучення іноземного капіталу, створення спеціальних економічних зон для стартапів та зміцнення звичних інновацій у Східній Європі. Потенційний розвиток інфраструктури та зниження ризиків для інвесторів після завершення військових дій також можуть залучити більше венчурних інвестицій, особливо у сфері з високою доданою вартістю.

Українська влада та бізнес-спільнота працюють над створенням сприятливих умов для залучення інвестицій, у тому числі шляхом лібералізації регулювання та запровадження податкових стимулів для інвесторів. Крім того, розвиток місцевих венчурних фондів та програм підтримки стартапів може стати важливим кроком для забезпечення фінансової стабільності у майбутньому. Ініціативи, спрямовані на інтеграцію українських стартапів у глобальні екосистеми, допомагають прискорити зростання сектору інновацій та підвищити конкурентоспроможність українських компаній на світових ринках [6].

Фінансові технології (фінтех) відіграють важливу роль у підтримці українського бізнесу, особливо в умовах обмеженого доступу до традиційного банківського фінансування. Завдяки фінтех-платформам, малий і середній бізнес (МСБ) має можливість швидко отримувати кредити та інші фінансові послуги, що допомагає залишатися стійким навіть у кризовий період. Фінтех-сектор охоплює різні напрямки, зокрема цифрове банкінг, мікрокредитування, автоматизацію платежів, бухгалтерію та аналітику.

Серед провідних українських фінтех-платформ можна виділити *Moneyveo* та *CreditKasa*, які стали популярними завдяки простоті та зручності користування. Вони надають кредити для МСБ і приватних осіб, що дозволяє підприємствам покривати поточні витрати, інвестувати у розвиток або вирішувати невідкладні фінансові питання. Окрім українських платформ, іноземні фінтех-компанії також розглядають Україну як перспективний ринок, що збільшує конкуренцію та розширює вибір для бізнесів.

Однією з головних переваг фінтех-платформ є швидка обробка кредитних заявок. Підприємці можуть подати заявку онлайн, і в разі її схвалення отримати кошти на рахунок за лічені години або навіть хвилини. Це важливо в умовах, коли доступ до коштів необхідний негайно, наприклад, для розрахунку з постачальниками або покриття витрат на операційні потреби.

Фінтех-компанії надають клієнтам детальну інформацію про умови кредитування, включаючи відсоткові ставки, терміни виплат і комісії. Завдяки цьому бізнеси мають можливість приймати обґрунтовані рішення, порівнюючи умови різних постачальників фінансових послуг. Прозорість процесу також зменшує ймовірність прихованих платежів, що робить фінансові послуги більш зрозумілими для користувачів. Багато фінтех-компаній пропонують гнучкі умови кредитування. Бізнеси можуть отримати короткострокові кредити, які не потребують значних заставних зобов'язань. Цей підхід робить фінансування більш доступним для малих підприємств, які, можливо, не мають

достатнього капіталу або активів для отримання позик у традиційних банках. Крім того, фінтех-компанії часто надають можливість змінювати терміни кредиту або реструктурувати борги, що особливо цінно в умовах непередбачуваних економічних викликів.

Фінтех та цифрові банківські послуги стали важливим елементом фінансової підтримки українського бізнесу. Їхня роль полягає не лише у наданні фінансових послуг, а й у створенні умов для стабільного розвитку, збереження робочих місць та підтримки економічної активності в Україні. Завдяки швидкості, прозорості та гнучкості, які забезпечує фінтех, українські підприємства можуть продовжувати працювати, незважаючи на обмежений доступ до традиційного банківського фінансування.

Висновки. Аналіз інноваційних фінансових інструментів показав, що в умовах війни та післявоєнного відновлення український бізнес має доступ до кількох ефективних інструментів фінансування, які дозволяють стабілізувати економічну діяльність і сприяють збереженню робочих місць. Державні гранти, краудфандинг, підтримка міжнародних організацій та венчурні інвестиції є важливими компонентами для зміцнення економічної стійкості українських підприємств. Поряд з цим, розвиток фінтех-платформ забезпечує гнучкість у фінансуванні бізнесу, дозволяючи підприємствам швидко адаптуватися до змін економічного середовища.

Ці фінансові інструменти відкривають нові можливості для зростання і модернізації бізнесу в Україні, що є критично важливим для успішного післявоєнного відновлення країни.

Список використаної літератури

1. Доступ до фінансів під час війни: що варто знати бізнесу. URL: <https://eba.com.ua/dostup-do-finansiv-pid-chas-vijny-shho-varto-znaty-biznesu/>
2. Інструменти підтримки бізнесу у воєнний час: травень 2024 року. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-u-voyennyi-chas-traven-2024-roku>.
3. Краудфандинг. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D1%83%D0%B4%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B3>.
4. Міжнародний банк реконструкції та розвитку в Україні. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>.
5. Підтримка бізнесу від Європейського банку реконструкції та розвитку. URL: <https://mof.gov.ua/uk/ebrr>.
6. Рада з фінансової стабільності визначила пріоритетні напрями докладання спільних зусиль для подолання викликів, спричинених повномасштабною війною. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rada-z-finansovoyi-stabilnosti-viznachi>.
7. Україна отримує від KfW 7,4 млн євро для пільгового кредитування малих та середніх підприємств. *Урядовий портал*. 25.06.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-otrymaie-vid-kfw-74-mln-ievro-dlia>.
8. Фонд "Save Ukraine". URL: <https://saveukraine.co.ua/>
9. Платформа великої ідеї: Bigggg Idea. URL: <https://biggggidea.com/>